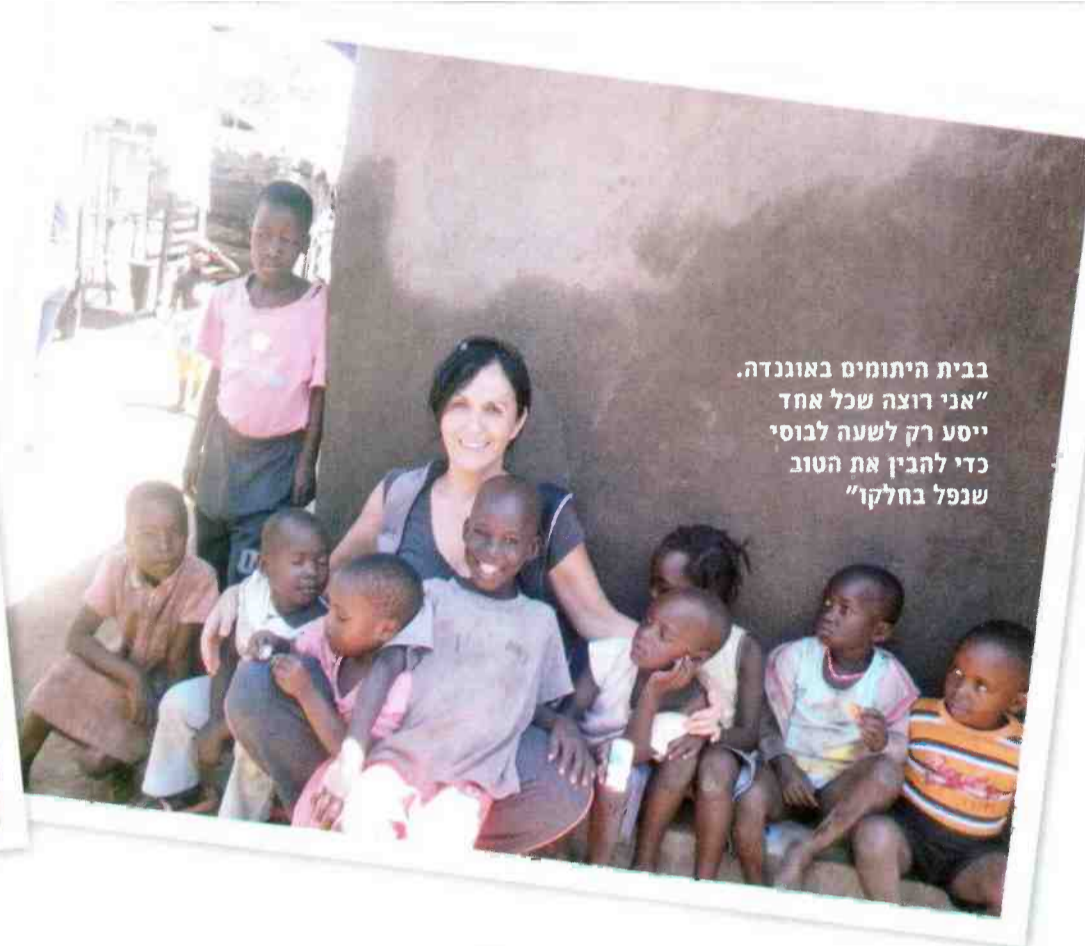

21.72x31.89	31	42	עמוד	לאשה	04/03/2013	35995049-4
16320						

בבית היתומים באוגנדה.
"אני רוצה שכל אחד
ייסע רק לשעה לבוסי
כדי להבין את הטוב
שנפל בחלקו"

הילדים של "דודה" מלכה

מלכה שטיין, אחות ותיקה, כבר חשבה שראתה וחוותה הכל, עד שהתנדבה לעבוד בבית יתומים באוגנדה. היום היא רק רוצה לחזור לשם, להביא מן השפע המובן מאליו שיש לנו אל הילדים החיים בחושות בלי חשמל ומים, כשמסביב שורצות חולדות ואין מי שפשוט יחבק וינחם אותם

| מאת שרון רופאיאופיר | צילום: חגי אהרון

גלכה שטיין (53), תושבת מושב אבני איתן שכרמת הגולן, היא אחות זה 31 שנה. עד שהגיעה לאוגנדה נרמה היה לה שכבר הספיקה לראות הכל, אבל אף אחד לא הכין אותה לעייניים של הילדים היתומים בבוסי, שרק ביקשו מעט אהבה.

"רק הגעתי אל האי, ועוד לפני שהבנתי מה קורה שם, הקיפו אותי עשרות ילדים יחפים, חלקם לבושים בתלבושת אחידה של בית ספר ואחרים בכגרים בלויים, וכולם חיבקו אותי חיבוק ענק. לרגע עבר לי בראש שאולי הם חולים באיידס ושי עליי להיזהר, אבל הם היו כל כך כמהים לאהבה, שפשוט חיבקתי אותם בחזרה ובלבתי אמרתי 'מה שיהיה יהיה'".

דרך ארוכה עשתה מישראל לאוגנדה. זה התחיל בפגישה עם פרופ' אנגלהרד בירושלים, שם נאמר לה כי הוחלט לשלוח צוות ראשוני אל בית היתומים. שטיין, שכבר יצאה בעבר עם משלחות

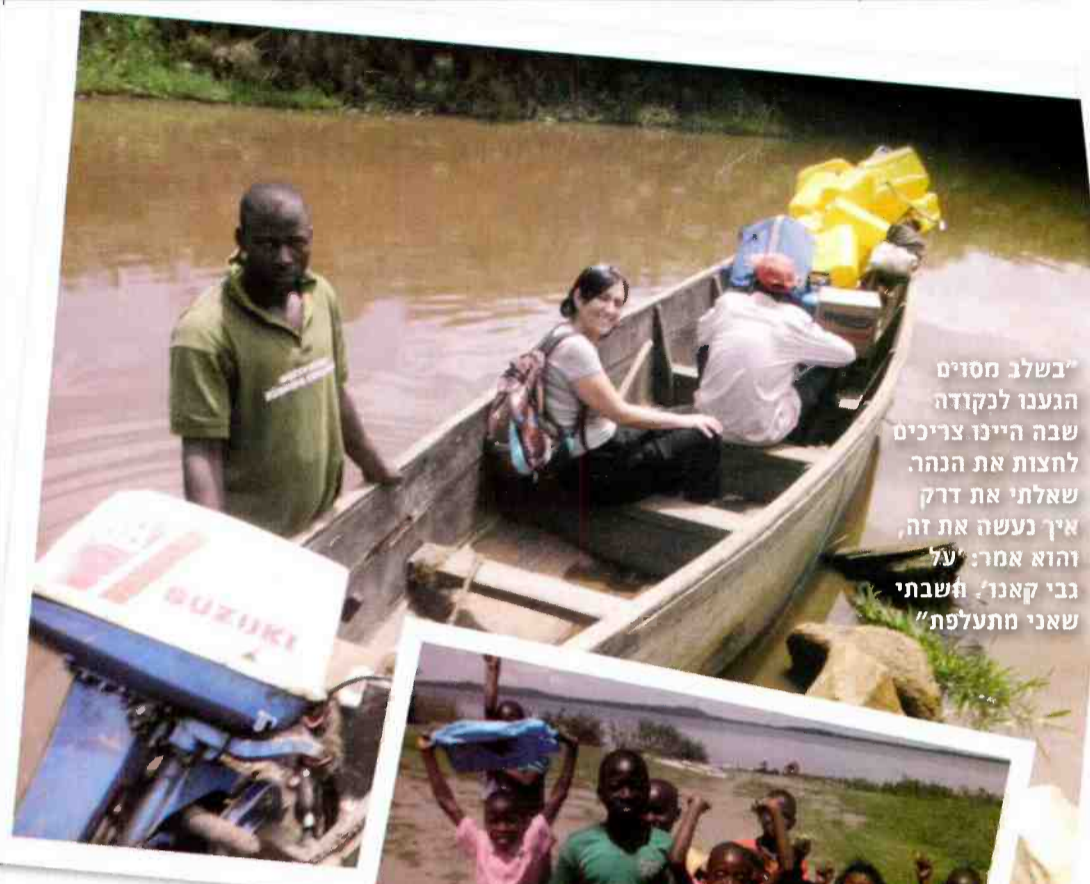

יתומים באתיופיה, וזו הפעם הראשונה שנסח לח צוות מתנדבים מישראל לאוגנדה, "ועכשיו", אומרת שטיין, "אני רק מחכה לחזור לשם, ואני מקווה מאוד שאצליח לגייס תרופות, בגדים, נעליים ועוד ציוד, להביא מהשפע שיש לנו כאן אל הילדים שאין להם כלום".

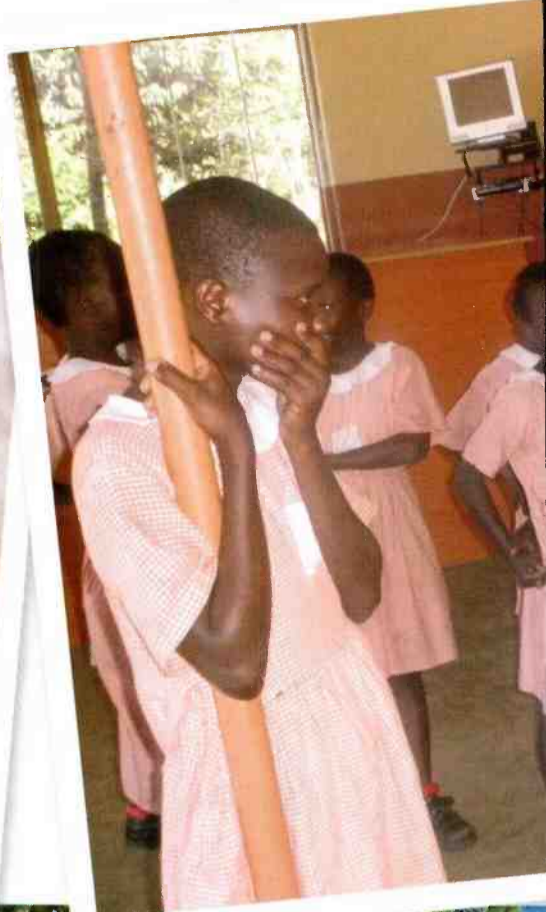
היום, חודשים לאחר שחזרה לישראל, עדיין מהדהד בראשה של מלכה שטיין צחוקה המתגלגל של קלואי, תינוקת יפהפייה בת שנתיים, אותה פגשה בבית היתומים באי בוסי שבאוגנדה. "ילדה שאין לה כלום בעולם, והחיוך לא סר מעל פניה", היא אומרת. קלואי היא אחת מ-160 הילדים החיים בבית היתומים לאחר שהוריהם נטשו אותם או מתו ממחלת האיידס.

אל האי נשלחה מלכה שטיין, אחות הדר מיון במרכז הרפואי על שם ברוך פדה בפוריה, במסגרת פרויקט שנקרא ART-JOY-LOVE - תוכנית סיוע לילדים יתומים, חולים ונשאי איידס, שיוזם פרופ' דן אנגלהרד, מנהל מחלקת הילדים ומרכז האיידס לילדים של בית החולים הדסה עין כרם. התוכנית החלה לפעול לפני שמונה שנים בבתי

22.04x32.89	32	42	עמוד	לאשה	04/03/2013	35995057-3
16320						

"בשלב מסוים הגענו לנקודה שבה היינו צריכים לחצות את הנהר. שאלתי את דרך איך נעשה את זה, והוא אמר: 'על בני קאנו, חשבתי שאני מתעלפת'"

בבית החולים בפנייה לקדתי להעריך את הדברים הקטנים בחיים, להודות על פרוסת לחם שאני אוכלת"

19.57x31.43	33	42	עמוד	לאשה	04/03/2013	35995062-9
16320						

הילדים ניצלו כל הזדמנות כדי להיות בקרבתנו. באו לטאטא לי את הבית והציצו בחלון כדי לבדוק אם אני נמצאת. קלואי בת השנתיים (בתמונה) וסנדי בת השלוש הן שתי ילדות שממש רציתי לאמץ. שתי ילדות שמעולם לא אמרו את המילה אמא ולא מכירות מצב אחר בחיים מלבד יתמות

המשך

היא הניחה את חפציה בבית שהעמידו לרשותה, וילה גדולה שמסביבה פרות, תרנגולות ועוזים, "וכיוון שהווילה שכנה על מים, חשבתי בשמחה שמדובר באגם יפהפה. מהר מאוד התברר לי שמי דובר בכיזה שורצת היפופוטמים". עוד באותו יום חזרה אל המרפאה כדי לקבל את החולים הראשונים.

● באיזה מצבים נתקלתם?

"בעשרות חולים ונשאי איידס, ובמחלות שונות ומשונות שאנחנו כבר לא נתקלים בהן במערב, החל ממלריה ועד לזיהומים שונים שלא ידענו מה הם. לעתים נתנו אנטיביוטיקה בלי לדעת בדיוק לאיזו מחלה. באותו ערב התברר לי שחנה כבר יילדה באי כמה נשים ובשתיים מהלידות התינוקות מתו. התנאים שם לא מאפשרים אשפוז כמו שיש בבתי החולים בארץ. היולדת הולכת לביתה לאחר הלידה, כשהתינוק בנרדועותיה, ובקושי נמצאת שמכזה לכסות אותו".

● הצלחתם להציל חיבים?

"היה לילה אחר שירד גשם זלעפות עם ברקים ורעמים. אל המרפאה הגיעה אישה שילדה תאומים יומיים קודם לכן. היא הייתה מקופלת מכאבים והקיאה ללא הפסקה. ידעתי שהיא חייבת ניתוח דחוף אבל מי יעביר אותה בשתיים בלילה עם סירה לעיר קמפלה? הבנתי שאני חייבת לפתוח לה במהירות וריד ולהכניס זונדה, אבל לא מצאתי צינורית. תוך כדי גישוש בעלטה מצאתי צינור שקוף כלשהו. החדרתי לה את הזונדה, ולשמחתי, תוך כמה שעות חלה הטבה במצבה. ביום שלמחרת היא קמה על הרגליים ונישקה אותנו בשמחה.

"במקרה אחר הביאו בלילה תינוק בן שנה וע"שרה חודשים, כשהוא קורח מחום. הילד גסס בידים של אמו. כשהארתי עליו בפנס ראיתי שצבע הפנים שלו אפור. נתתי לו משהו להורדת החום והמשך

בביתו. למחרת בבוקר נסענו לחפש ערכות בדיקה לאיידס. יש להם שם ערכות בדיקה שלא ראיתי כמוהן בישראל. בתוך רבע שעה יש לך תשובה ביד. אחרי זה קנינו קצת אוכל, כמה בקבוקי מים מינרליים, שוקולד לילדים ולחם. לא קניתי יותר מזה כי הייתי משוכנעת שבאי יש מכולת. עוד לא ידעתי מה מצפה לי".

● מתי הגעתם לבית היתומים?

"נסענו בדרכי עפר משובשות, בנוף שהפך כפרי ועני יותר ויותר. בשלב מסוים הגענו לנ"קודה שבה היינו צריכים לחצות את הגדה. שא"לתי את דרך איך נעשה את זה, והוא אמר: 'על גבי קאנו'. חשבתי שאני מתעלפת. הייתי שם עם מזוודת טרולי, ארגזים עמוסי בגדים והרבה ציוד, וכל הדרך חששתי שעוד רגע נתהפך. אחרי 40 דקות של שיט הגענו לאי".

□ אי המתינו לה ד"ר חנה ניב ועדינה גונארס, צעירה בת 18 מגרמניה, קרובת משפחתו של פרופ' אנגלהרד שביקשה לבוא ולסייע בבית היתומים, וכן בניו של דרק המנהלים את המקום.

"ביקשתי להיכנס ולראות את המרפאה, ועיניי חשכו. בפנים חיכה לי מבנה ישן בלי חלונות, עם ארונות ובהם ציוד שאולי היה קיים בעולם המערבי בימי מלחמת העולם השנייה. הסבירו לי שאין במקום חשמל או מים זורמים. בחדר שבו הייתי אמורה לקבל את החולים היו רק כיסא, שולחן ומיטה עשויה מקרש. סמוך לו היה חדר לידה עם מיטה דומה".

● הרגשת נורא?

"כן, אבל כשיצאתי החוצה כל הילדים רצו לקראתי וחיבקו אותי, והם פשוט המיסו לי את הלב. אמרתי לעצמי שאם הם מחייכים, לי בוודאי אסור להישבר".

רפואיות, בין היתר להאיטי ולווייטנאם, הרימה מיד את הכפפה.

"פרופ' אנגלהרד סיפר לי שנוצר קשר בינו ובין תושב אוגנדה בשם דרק, אב לחמישה ילדים, מהם שלושה מאומצים, שיחד עם אשתו רכש את האי. הם מפעילים שם בית יתומים ומרפאה, ועתה הם זקוקים למתנדבים שיבואו לסייע. נקבע כי אסע לשם יחד עם ד"ר חנה ניב ומתנדבת נוספת, כדי לאתר ילדים חולים ונשאי איידס וגם כדי להפעיל את המרפאה למען התושבים המקומיים.

"הרופאה והמתנדבת טסו לשם כמה ימים לפ"ניי ולקחו איתן ציוד רפואי, חומרי חיטוי ואנטיביוטיקה, ואני הגעתי לשרה התעופה עם המון ארגזי בגדים בעבור הילדים, פאזלים ומשחקים שונים לשעות הפנאי. אבל כבר בשדה התעופה בישראל התברר לי שד"ר ניב צריכה לחזור מיד ארצה, ויצא שבפועל הייתי איתה בסך הכל חמישה ימים. גם המתנדבת עזבה איתה, כך שנשארתי שם לגמרי לבד".

● זה מסע ארוך?

"מאוד. מדובר בשש שעות טיסה עד אדיס אבבה, ושם הייתי צריכה לקחת טיסת המשך לאנטבה, אבל בשדה גיליתי שהטיסה בכלל לא מוציגת על הלוח. מצאתי את עצמי לבד, בשדה תעופה זו, כשכל מי שאני פונה אליו לא מבין מה אני רוצה ממנו. התחלתי לבכות, ואז פנה אליי מישו דובר עברית ושאל אם הוא יכול לעזור לי. התברר שהוא צריך להיות על אותה טיסה. הוא הסביר לי שבשדה התעופה שכחו פשוט לרשום את הטיסה שלי, כיוון שמדובר בטיסה שמתנהגת כמו שירות מוניות ויוצאת כל הזמן לאנטבה.

"הגעתי לאנטבה בגל חום מטורף של 40 מע"לות. בשדה חיכה לי דרק, שלקח אותי ברכב שלו לעיר קמפלה, מרחק שעה נסיעה, ובלילה ישנתי

20.44x30.62	34	42	עמוד	לאשה	04/03/2013	35995066-3
16320						

"שמענו צרחות אימות עולות מבית הספר. נכנסנו, וראינו כמה בנות שוכבות על הרצפה והמנהל אוחז בידו מקל גדול ועבה ומכה אותן עד זוב דם. לאחת מהן היו שברים ביד. כשחיבקתי אותה, גיליתי שהישבן שלה מרופד בהרבה עיתונים. התברר לי שהילדים שמים עיתונים בבגדיהם כדי למנוע את כאבי המכות"

והמשך

וניסיתי להחריר לו אינפוזיה, אבל הורירדים שלו היו במצב מכווץ בגלל החום הגבוה. הבנתי שאין לי הרבה זמן והוצאתי אותו מיד החוצה, כדי שאי ראה לפחות מה אני עושה, ושם הצלחתי להכניס לו אינפוזיה דרך וריד מרכזי של אחר העורקים בצוואר. בסופו של דבר, הוא ניצל. אף שמדובר בטיפה בים, בשביל מקרה כזה שווה להיות שם."

● מאיפה הילדים מגיעים?

"הם מגיעים מהאי כוסי, עצמו, שבו מתגוררת אוכלוסייה של 25 אלף איש, או מהאי השכן קצ' נגה, שידוע כאי שיש בו ריכוז של מעשי אלימות. אחרים מגיעים מהעיר קמפלה. במרבית המקרים, הילדים נותרים לבד לאחר שהוריהם מתו מאיידס. אחרים ננטשו לאחר הלידה. דרך עובר בין הכפרים והעיירות, אוסף את הילדים ומביא אותם אל בית היתומים, וברוב המקרים איננו יודעים בכלל מי היו הוריהם."

ב אילו תנאים הם חיים שם?

"הילדים מתגוררים בחושה גדולה, מחולקת לחדרים, בלי חשמל או מים. הרבה מאוד ילדים ישנים יחד באותו חדר, חלקם על מיטות ברזל ואחרים על מזרן דק שמונח על הרצפה. אין שירותים מערביים ומקלחת, ואנחנו לימדנו את המאמיות, אמהות הבית, איך לרחוץ אותם ואיך לצחצח שיניים במברשות שהבאנו מהארץ. כל ילד זכה לקבל מברשת, וזה היה בשבילם אושר עצום."

● איך נראית שגרת היום יום שלהם?

"מעירים אותם בשעה המש וחצי בבוקר לתפילה, והתפילה המרגשת שלהם היתה מעירה אותי. היא נשמעה לי תמיד כמו זעקה לאלוהים. אחרי התפילה הם צועדים כבורת דרך ארוכה כדי לקטוף את הגידולים שישמשו כרוח במהלך היום להכנת האוכל, ולאחר שהם אוכלים את ארוחת הבוקר, שמורכבת מרייסת חיטה, הם יוצאים לבית הספר ולגן. בצהריים הם אוכלים קאסבה, שזה מין ירק שדומה לבטטה, שגם אותו הם מגדלים באי, יש ימים שהם מקבלים גם לחם שנקרא צ'פאטי, ובערב שוב אוכלים רייסה ולפעמים מאכל שנקרא 'מתוקי', שזו בננה עטופה בעלים שעושים על האש."

"אין הרבה אוכל, כי אין כסף לקנות להם מצרכים נוספים. הבאתי איתי שוקולד, היה לי מספיק כדי לתת קובייה אחת לכל ילד, ומאז, בכל יום, הם דפקו לי על הדלת וביקשו שוקולד, ולי נקרע לי הלב. הפער העצום בין השפע שיש בעולמנו לבין החסכים האדירים בעולמם, הרג אותי."

"למרות הכל, הם ילדים שמחים. הבאנו להם המון פעילויות, פאזלים וערכות יצירה, וזה מילא אותם, אבל באותה מידה הם היו מאושרים סתם לתת לי יד ולטייל איתי באי. הייתי מסתובבת כך כשבכל צד אני אוחזת יד של ילד ומסכיב אוחזים בי עוד שמונה ילדים לפחות."

● איך הרמה של בית הכפר?

"המורים מגיעים מן הכפר הסמוך והרמה שלהם גבוהה מאוד. בכל כיתה תלוי שלט גדול ועליו כללים, למשל: 'שהיה לך תמיד מצב רוח טוב', 'הימנע ממקומות מבודדים', 'בתולים זה בריאות', 'לפני הנישואים תמיד אמור לא לסקס'. הילדים הגדולים לומדים אנגלית ויודעים לדבר לא רע

בכלל, אבל שיטת החינוך שונה לחלוטין מן המי קובל כאן.

"אני אספר לך סיפור נוראי. באחד הימים הראשונים שלי שם הלכתי עם ד"ר ניב למרפאה. פתאום שמענו צרחות אימות עולות מבית הספר. נכנסנו פנימה, ובאחת הכיתות ראינו כמה בנות שוכבות על הרצפה ומנהל בית הספר אוחז בידו מקל גדול ועבה ומכה אותן עד זוב דם. כמוכן שמיד לקחתי לו את המקל, והבנות, שהופתעו מכואנו, נעמדו בצד. לאחת מהן היו שברים ביד. כשחיבקתי אותה, גיליתי שהישבן שלה מרופד בהרבה עיתונים. התברר לי שהילדים בכיתה, בני 12-13, שמים עיתונים בבגדיהם כדי למנוע את כאבי המכות. המנהל עצמו עמד כל העת וחייך. הוא אמר לי שזו השיטה שלו ללמד אותם ללמוד."

● מה עשיתן?

"היינו כל כך מזועזעות, שהחלטנו באותו יום להשבית את המרפאה. רק אז, כשהילדים הבינו שמה שהמנהל עשה איננו מקובל עלינו, הם הרשו לעצמם להתפרק. הם בכו וסיפרו לנו שהם מוכים יום יום. דיברנו על כך עם מנהלי המתחם, ומאז לא נשמעו יותר צעקות."

● כמה מבין הילדים חולים באיידס?

"למרבה הפלא, רק שניים מבין 160 ילדים, וזה ממש לא ברור, כי רוב הילדים נולדים להורים חולי איידס. בעקבות הממצאים, רופאים אמרו שצריך לחקור את התופעה הזו."

ה

מישה ימים לאחר שהגיעה לבוסי מצאה עצמה לבד. ד"ר חנה ניב ועדינה עזבו את האי, ומהארץ הגיעו ידיעות שהחל במצב עמוד ענן.

"ידעתי שיש סיכוי סביר שהבן שלי יובל יגויס למילואים, ואמרתי לעצמי שאם יגייסו אותו אני מיד חוזרת הביתה. בנוסף, מוריה, בתי הגדולה, הייתה בהיריון, ובתי עמית עשתה שירות לאומי בשדרות, כך שנלחצתי מאוד. אבל העיניים של הילדים שהסתכלו בי במבטים מבקשי אהבה השאירו אותי באי. ידעתי שבכל פרידה הם חווים נטישה, והרצון העז להעניק להם הכריע את הכף לטובתם."

● איך עבר עליך הלילה הראשון לבד?

"אני אדם אמיץ, אבל הלילה הראשון היה סיט מתמשך. בחוץ ירד גשם נורא, והחשמל בדיירה כבה כל הזמן. מצאתי את עצמי שוכבת ערה מתחת לכילה, כשבידי פנס. פתאום שמעתי רעש של משהו הולך בחדר. קפצתי מהמיטה, וגיליתי שבתוך המזוודה שלי מבקרת חולדה. כרחת לחדר השני וסגרת אחריי את הדלת, ובשעה חמש בבוקר התקשרתי לבעלי בוכה. הוא ניסה לעודד אותי והציע שחזור הביתה, אבל למחרת שוב זרחה השמש והילדים חיבקו אותי וקראו לי 'אנט (דודה) מלכה', ושוב החלטתי שאני נשארת. הם ניצלו כל הזדמנות כדי להיות בקרבת. באו לטאטא לי את הבית והציצו בחלון כדי לברוק אם אני נמצאת."

● יש ילדים שלא תשכחי?

"קלואי בת השנתיים וסנדי בת השלוש הן שתי ילדות שממש רציתי לאמץ. לא יכולתי להעלות על דעתי להיפרד מהן, שתי ילדות שמעולם לא אמרו את המילה אמא ולא מכירות מצב אחר

בחיים מלבד יתמות.

"לא פעם חשבתי לעצמי מה עובר לילדים כאלה בראש. אחד מהם, ילד בן 16 שאביו מת מאיידס, סיפר לי שאמו אינה יכולה לגדל אותו ואת אחיו. הם אמנם נפגשים מדי כמה חודשים אבל זו לא באמת אמא מבחינתו. הוא אמר שביית היתומים בשבילו זה הכל בחיים. מצד אחר, זה לא נתפס שבמאה ה-21 ילדים חיים כך, ומצד שני, אם לא דרך הילדים האלו היו מתגלגלים ברחוב ומי-דרררים לסמים ולזנות. אז יפה שיש להם איפה להניח את הראש והם לומדים בבית ספר ויש מי שרואג להם ומבשל ומכסה להם את הבגדים. מבחינתם זו מתנה גדולה."

שלושה שבועות היא שהתה שם, ואז נאלצה לשוב לישראל, לביתה ולעבודתה, ולהיפרד מהילדים.

"זו הייתה פרידה קשה מאוד, לי ולהם. הילדים חיבקו אותי בכל הכוח, חלקם התחננו שאקח אותם, ואני בכיתי והבטחתי להם שלא יישארו לבד ושי בכל פעם יבוא מישוהו אחר לטפל בהם. כשיצאתי מהאי על המשאית כולם רצו אחריי ושלחו אליי ידיים, ורגע אחרי זה כבר לא ראיתי אותם יותר."

לאחר שעזבה את כוסי היא נסעה לעשרה ימים נוספים בבית היתומים של מאמא תרוזה בעיר גונדר שבאתיופיה, לשם נאספים ילדים רבים הסובלים בחלקם ממומים קשים.

"ביום שהגעתי הביאו תינוקת שהוריה זרקו אותה לזבל. במקום כזה אתה אומר לעצמך שאין צדק בעולם, יש כל כך הרבה אנשים שמתחננים לילד, וכאן יש כל כך הרבה ילדים מתוקים שהם יתומים מאב ואם."

כששבה לארץ יצרה קשר עם פרופ' אנגלהרד וביקשה ממנו לשוב ולסייע בבוסי.

"דרך צריך להגיע בקרוב לבקר בארץ. נשמע ממנו מה חסר להם, ויחד ננסה לגייס תרומות של נעלים, בגדים, מזון ותרופות, ואני מקווה שבקרוב אוכל גם לחזור לשם."

● מה השגות שם עשתה לך?

"למרתי להעריך את הדברים הקטנים בחיים, להורות על פרוסת לחם שאני אוכלת ולהבין ששום דבר אינו מובן מאליו. כשחזרתי בדיוק פרצה בארץ שביתת האחיות, כולם התלוננו על העומס והתנאים הקשים, ואני אמרתי שאני רוצה שכל אחד ייסע רק לשעה לבוסי כדי להבין את הטוב שנפל בחלקו. באיזו זכות אנחנו בכלל מתלוננים?"

